



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis, Et Breviarii Romani.

In quibus origo cuiusque Ritus, causae historicae, vel mysticae, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, obligatio, & exquisitus vsus, additis opportune Decretis omnibus S. Rituum Congreg. quàm breuissimè explicantur.

Gavanti, Bartolommeo

Venetiis, 1647

De coloribus Paramentorum. 18.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9500

fit sapientior. qui vero non attendunt ijs, quæ leguntur, venialiter saltem peccant, *Suar. lib. 4. de Hor. can. cap. 22. numer. 20.* Acolythy vero nequaquam sedeant ad Epistolam; & quando sedent vna cum celebrante, sedeant super Altaris gradu in cornu Epistolæ facie versa ad celebrantem, non ad populum.

h *Ad incensationem Chori.* Incensum enim adoleatur stanti, *Carem. Episc. lib. 1. cap. 23.* & hic simul aduerte, quod, dum oblata incensantur, adhuc in Choro sedent. *Carem. Episc. ibidem.*

* Vellent aliqui tamen, quod clerus staret ad incensationem Crucis, sicuti stat ad incensationem Episcopi: sed Episcopo stante, stat etiam chorus; & hæc est propria causa, non autem incensatio eiusdem. vnde, quia Papa sedet, dum incensatur, non assurgunt Cardinales, nisi Papa incensato.

c *Qua dicitur Communio.* Non enim, vt alias, cantatur hæc Antiphona, dum populus communicatur; quo casu ob reuerentiam Sanctissimo Sacramento exhibendam standum esset; sed cantatur post communionem Sacerdotis, dum ablutionem sumit, quando neque ratio est genuflectendi, neque standi, ergo sedeant. quamquam monet adhuc *Carem. Episc. lib. 2. cap. 8. vt, Communio,* cantetur immediate post, *Agnus Dei,* quod si accidat fieri, facta communionem celebrantis, & aliorum, eo casu sedetur.

d *Ad alia stant.* Qua nam sunt hæc alia, ad quæ stare Clerus iubetur: nimirum

primo ad Introitum, *Alcuin. quid significant vestimenta;* quo excitantur operarij Christi, & inuitantur ad opus, *Amar. lib. 2. cap. 5.* hoc est, ad sacrificium, ad quod ingreditur Sacerdos, opus verum summum.

Item ad Orationem, exceptis diebus ieiuniorum, vt supra, quibus genuflectimus.

Item ad Euangelium ratione supra allata, cum decreto *Anastasi hoc tit. n. 2.*

Item ad Præfationem, in qua stamus, vt Sursum corda, & corpora simul habeamus; nec genuflectimus, nisi initio sacri Canonis. *Carem. Episc. lib. 2. cap. 8. vt supra dictum est.*

Item statim deposito Calice standum erit; quia *hoc eodem tit. num. 5.* genuflectere debemus in diebus ieiuniorum, vsque ad, *Pax Domini.* Ergo Regula erit, quod in Festis stare debemus post eleuationem Sacramenti vsque ad Antiphonam, quæ dicitur, *Communio,* ad quam sedetur.

Item ad Orationem post Communionem, quæ rationis eiusdem est cum prima ante Epistolam, vt pluries diximus.

Standum præterea erit vsque ad finem Missæ; quia neque sedere, neque genuflectere iubemur.

Stare autem solemnitatem significat, sicut genuflectere, vt diximus, maiorem, & luctum.

Denique à laicis etiam prædictæ regulæ seruari possunt in Missa solemniori.

De Coloribus Paramentoum. XVIII.

i **P**aramenta Altaris, Celebrantis, & ministrorum debent esse coloris conuenientis Officio, & Missæ diei, secundum vsum Romana Ecclesiæ, quæ e quinque coloribus vti consuevit, Albo, Rubro, Viridi, Violaceo, & Nigro.

Vestes Sacerdotales per incrementa ad eum, qui nunc habetur, ornatum auctæ sunt. nam primis temporis communi indumento vestiti Missas agebant, *Vual. cap. 24.* & B. Clemens inquit *Honor. in Gemmal. lib. 1. cap. 89.* tradente B. Petro, vsum sacrarum vestium ex lege de-

creuit. Sancta verò esse & honesta, S. Stephano Papa iussit, *de consecrat. dist. 1. Vestimenta,* ex illius *Epist. 1. ad Hilar.* Anacletus meminit sacrarum vestium *epist. 1.* Hinc S. Hieron. *lib. 13. in capit. 44. Ezechiel.* Religio Diuina, ait, alterum habitum habet in ministerio, alterum in vsu,

usu, vitæque communi. quo loco vitur
Aluin. capit. quid significet vestimenta.
 & re vera; si Sacerdotes antiqui vestes
 habuere ad sacrificia non communes,
 nos in communi veste sacrificabimus? no-
 ui fiant in Christo homines, ait *Hieron.*
loco citato, moribus nimirum, & vestibus.
 Denique fortasse ideo in veste cœnatoria
 Christus Dominus hoc sacrificium insti-
 tuit, *Ioan. 13.* quam fuisse syndonem al-
 bam docet *Baron. An. Domini 34. nu. 39.*
 At de singulis vestibus infra dicemus,
 nunc de coloribus earundem.

e *Quinque coloribus*. Totidem enu-
 merat colores *Innocent. III lib. 1. capit. 65.*

2 *Albo colore vitur à Vesperis Vigilia f Natiuitatis Domini usque ad Octauam Epiphaniae inclusiue, exceptis Festis Martyrum, qua infra eam veniunt. Feria quinta p in Cœna Domini, & h Sabbatho sancto in Officio Missæ, & ab illo die usque ab Sabbatho in Vigilia Pentecostes ad Nonam, in Officio de Tempore, praterquam in Missa Litaniarum, & Rogationum. In festo i Sanctiss. Trinitatis. In Festo l Corporis Christi. In Festo m Transfigurationis Domini. In Festis u Beate Mariae Virginis, praterquam in benedictione Candelarum, & Processione, qua fit in Festo Purificationis eiusdem. In Festis o Angelorum. In Natiuitate p Sancti Ioannis Baptiste. In principali Festo q Sancti Ioannis Euangeliste, quod celebratur infra Octauam Natiuitatis Domini. In vtraque r Cathedra Sancti Petri. In Festo Sancti f Petri ad Vincula t In Conuersione Sancti Pauli. In Festo u Omnium Sanctorum. In Festis x Confessorum Pontificum, & non Pontificum, & Doctorum. In Festis sanctarum y Virginum non martyrum, & nec virginum, nec martyrum. In Dedicacione, & z Consecratione Ecclesie, vel Altaris, ac a in Consecratione Summi Pontificis, & in anniuersario Creationis, & Coronationis eiusdem, & Electionis, & Consecrationis Episcopi. Item b per Octauas p edictorum Festorum, que Octauas habent, quando dicitur Missa de Octaua, & in Dominicis infra eas occurrentibus, quando in eis fit Officium de Dominica praterquam in illis Dominicis, quibus tributus est color violaceus. c In Missis votiuis supradictorum Festorum, quocunque tempore dicantur: in Missa d de Sponso & Sponsa.*

Albus color adhibitus est sacrificijs,
 teste *Hieronymo contra Pelagian.* & si-
 gnificat gloriam, gaudium, & innocen-
 tiam. ex eodem *Hieron. in Ezech. & alijs*
Patribus.

f *Natiuitatis*. Quia natus est Chri-
 stus carens originali peccato, & in Epi-
 phania propter splendorem stellæ *Inno-*
cent. III loc. cit.

g *In Cœna Domini*. Propter Confe-
 ctionem Chrismatiss, quod mundationi
 animarum deseruit; & in Euang. Missæ

quamuis Nigrum confundere videatur
 cū Violaceo; quatuor principales faciens
 colores, quatuor coloribus antiquarum
 vestium legalium respōdentes, Bissi, Pur-
 puræ, Hyacinthi, & Cocci. *Exod. 28.*
 Certum autem est, quod post Syluestrum
 varius color fuit in usu, si forte antea lino
 vel lana tantum utebantur. nam Macha-
 rio donata fuit stola à Constantino Ma-
 gno filis aureis texta, *Theodor libr. 2. Hi-*
stor. cap. 27. Planeta Sancti Gordiani pa-
 tris Sancti Gregorij erat coloris castanei,
 ex *Ioanne Diacono lib. 4. capit. 83.* forte est
 idem color, qui viridis.

de lauandis pedibus agitur. *Idem ibidem.*
 Adde vestem cœnatoriam Christi fuisse
 albi coloris, ex *Baron. supra cit. hoc eo-*
dem tit.

h *Sabbato Sancto, &c.* Nam Resurre-
 ctionis Angelus testis & nuncius stola
 candida coopertus apparuit. *Idem Innoc.*
 Vestimentum eius sicut nix. *Matth. 28.*
 In Ascensione quoque Christi steterunt
 Angeli iuxta Apostolos in vestibus albis,
Act. 1. cuius ritus Paschalis meminit *Pal-*
ladius in libello de vita, S. Nicet. Lugd.
 i *Sar-*

i *Sanctissima Trinitatis*. Quis purior Deo? & hoc docet *Directorium divini Officii ante annum 1557. citatum in Missali eodem anno 1557. impresso Venetijs.*

l *Corporis Christi*. Eadem ratione, qua supra, in Cœna Domini, color albus adhibetur.

m *Transfigurationis Domini*. Ex *predicto Directorio*, & *Missali*. nam in ea vestimenta eius facta sunt alba, sicut nix. *Matth. 17.* Et nubes lucida obumbravit eos.

n *Beata Maria Virg.* Ex *eodem Directorio*, quia purior sub Deo Creatura nequit intelligi. *Damascen.*

o *Angelorum*. De quorū nitore Deus ad Luciferum: ubi eras, cum me laudaret astra matutina? *Iob 38.* & hæc *Innocent. III. loc. cit. in hanc Rubricam.*

p *Sancti Ioannis Baptista* Qui natus est sine peccato, sanctificatus in utero. *idem ibidem.*

q *S. Ioan. Evang. Ex predicto Directorio*. de quo tanquam de Virgine, & Virginis altero filio tunc fit Festum, nascēte Christo primogenito Virginis.

r *Cathedra S. Petri* *Innocent. III. sup.* in qua veneramur Petrum, tanquam Pontificem.

s *Petri ad Vincula*. Ex *predicto Directorio*. tum ob eiusdem innocentiam declarandam, tum ob Angelicam liberationem. in albis enim forte Angelus apparuit Petro.

t *In Conversione Sancti Pauli*. *Innocent. III. supra*, ad significandam primam eius sanctitatem baptismalem.

u *Omnium Sanctorum*. In quo fulget præcipue nomen Dei paræ Virginis, &

leguntur eo die amicti stolis albis *Innocent. III.* Aliqui Trinitatem includunt in hoc Festo ob primum Festi Responsorium; sed Festum est Beatæ Virginis, & Sanctorum, ut patet ex *Martyrologio Romano*.

x *Confessorum*. Ad indicandum candorem, & morum in illis, & doctrinæ in Doctoribus. *Innocent. III. loc. cit.* Idem fiat in Festo Stigmatum Sancti Francisci, *Sacra Rituum Congregat. 9. Decembris 1623.*

y *Virginum*, &c. In testimonium puritatis & castitatis earum, quia albo colore gaudet castitas.

z *Consecratione Ecclesia*. Nam Ecclesia virgineo nomine nuncupatur ab Apostolo *2. Cor. 11. Innoc. supra.*

a *In Consecratione Summi Pontificis*, &c. *Innocent. III. loco citato.* Ratio esse potest, quæ supra de Pontificibus est allata.

b *Per Octavas*, &c. *Ex eodem Directorio*: quia supra diximus, totam Octavam esse unum, & idem Festum.

c *In Missis votivis*. Quia sequitur naturam principalis Festi id, quod ea votivum; & militat eadem ratio coloris in votivis, quæ in Festis. Quod de Votivis dicitur, multo magis verum est in Festis Translationum, Apparitionum, & similibus Festorum.

d *De Sponso, & sponsa*. Quia supponitur in Sponsa benedicenda carnis integritas; unde Viduæ nuptias non benedicimus. *Rituale Rom. de Sacram. Matrimon.*

Exceptionū in hac Rubrica omisimus causas, quia in sequentibus patebunt.

- 3 Rubeo colore utitur e à *Vigilia Pentecostes in Missa usque ab Sabbatum sequens finita Nona, & Missa*. In Festo sanctæ Crucis. g *In Decollatione Sancti Ioannis Baptista*. In Natali Apostolorum Petri & Pauli, & in Festis aliorum Apostolorum (exceptis Festo principali Sancti Ioannis Evangelista post Nativitatem, & Festis Conversionis Sancti Pauli, & Cathedra Sancti Petri, & eius Vinculorum) In Festo Sancti Ioannis ante portam Latinam. In Commemoratione Sancti Pauli Apostoli. In Festis Martyrum, excepto Festo sanctorum *Innocentum*, quando non venerit in Dominica: si autem h in Dominica venerit, utitur Rubeo; in eius vero i die Octava semper utitur Rubeo, quocunque die occurrat. In Festis sanctarum l *Virginum, & Martyrum*, & in *Martyrum*.
D non
Gauant. Rubr. Miss.

non virginum. Item n per Octauas prædictorum Fæstorum, quæ Octauas habent, quando fit de Octaua, & in Dominicis infra eas Octauas occurrentibus, eodem modo vt dictum est supra de colore Albo. Item in Missis votiuis supradictorum Fæstorum, & in Missa o pro eligendo summo Pontifice.

Rubeus color, seu purpureus indicat dignitatis gradum alijs excellentiorem; humano sanguini similis est; igneam refert naturam. ex quibus facile patebunt sequentes ritus.

e *Vigilia Pentecostes. Innocent. III. loco citato*, propter Sancti Spiritus feruorem, qui in igne descendit *Act. 2.* & propter potestatis plenitudinem in igne significatam, Apostolisque datam, ex *Tobia Corona de Templis p. 1. c. 49.*

f *Sancta Crucis. Ex citato Directorio*, quæ sanguine Christi consecrata fuit, & passionem illius indicat Rubeus color.

g *In Decollatione, & c. Innocentius III. ob effusionem sanguinis.*

h *In Dominica venerit. Ex eodem Directorio*, ratione Dominicæ, quæ semper est festiua, cui & idcirco eo die con-

ceduntur Hymnus Angelicus, & Allelu. Festiuus enim SS. Martyrum color est Rubeus; qui vt Festiuus est, Dominicæ congruit; vt Rubeus vero conuenit Officio de Innocentibus, quod fit in Dominica.

i *Die octaua Ex eodem Directorio.* Octaua enim glorificationem denotat. *Amar. lib. 4. cap. 29. & 36.*

l *Virginum & Martyrum.* Quia Martyrium præfertur virginitati: *Innoc. III. loco cit.*

m *Martyrum non Virginum.* Quia pro Christo sanguinem fuderunt.

n *Per Octauas Prædictorum.* Ratione supra allata numero præcedenti. *ex citato Directorio.*

o *Pro eligendo Summo Pontifice.* Quia æquiualeat Missæ de Spiritu Sancto.

4 *Viridi colore utitur ab Octaua Epiphaniæ vsque ad Septuagesimam, & ab Octaua Pentecostes vsque ad Aduentum exclusiue, in Officio de tempore, excepta Dominica Trinitatis, vt supra: ac exceptis Dominicis infra Octauas occurrentibus, in quibus color Octauarum seruatur: exceptis etiam Vigilijs, & Quatuor Temporibus, vt infra.*

Eadem in citato Directorio. Viridis color medius est inter colores, ait *Innocent. III. loco cit.* & ideo utimur eo in diebus ferialibus, & communibus, inquit ille; cuiusmodi sunt dies ab Octaua Epiphaniæ vsq; ad Septuagesimam, & ab O-

ctaua Pentecost. vsque ad Aduen. in Officio de tempore. Dies etiam Dominici minus solemnes sunt his temporibus, & communes vocantur ab *Innocent.* comparative ad alias Dominicas, & Solemnitates anni.

5 *Violaceo colore utitur à prima Dominica Aduentus in primis Vesperis, vsque ad Missam Vigilia Natiuitatis Domini inclusiue: & à Septuagesima vsque ad Sabbatum Sanctum ante Missam inclusiue, in Officio de Tempore, excepta Feria quinta in Cæna Domini, in qua utitur Albo, & Feria sexta in Parasceue, in qua utitur Nigro, vt infra: & p Benedictione Cerei in Sabbato Sancto, in qua Diaconus illius Præfationem dicens, solus utitur Albo: ea autem finita, Violaceo vt prius. Item in q Vigilia Pentecostes ante Missam, a prima Prophetia vsque ad Benedictionem Fontis inclusiue. In x Quatuor Temporibus, & Vigilijs, quæ ieiunantur, exceptis l Vigilia, & Quatuor temporibus Pentecostes. In Missa & Litaniarum in die Sancti Marci Euangelista, & Rogationum, & in Processionibus, quæ his diebus fiunt. In Fæsto u SS. Innocentium, quando non venerit Dominica. In benedictione x Candelarum, in die Purificationis Beatæ Mariæ, & in benedictione Cinerum, ac Palmarum, & in ipsa Dominica in Palmis, & in eo-*

in eorundem, ac generaliter in y omnibus Processionibus, z exceptis Processionibus sanctissimi Sacramenti, & qua sunt a in diebus solemnibus, vel pro gratiarum actione. In Missis b de Passione Domini, c Pro quacunque necessitate, Pro peccatis, Ad tollendum schisma, contra paganos, Tempore belli, Pro pace, Pro vitanda mortalitate, Pro ier agentibus, & pro infirmis.

Eadem fere habet citatum Directorium. tempore Innocentij Tertij Niger color adhibebatur ijs diebus, quibus à nobis Violaceus; quo utebatur Ecclesia, tunc temporis bis tantum in anno, in Festo Innocentum, & in Dominica Lætare, diebus, inquam, afflictionis, & abstinentiæ; pro peccatis, & pro Defunctis, inquit ille: nunc autem conuenientius Violaceo utimur ab Aduentu ad Natalem Domini, & à Septuagesima vsque ad Pascha. p Benedictione Cerei. Pertinet enim ad Paschale Sacramentum. Durand. libr. 3. cap. 18.

q Vigilia Pentecostes. Eadem ratione, qua Vigilia Paschæ, afflictionis indicandæ causa, & Cathecumenorum humilitatis ante Baptisum.

r Quatuor temporibus. Durand. libr. 3. cap. 18. afflictioni enim debitus est color Violaceus.

s Vigilia, & Quatuor temporibus Pentecost. quæ sunt festiua, vt diximus.

t Litaniarum. Quæ cum mæore quodam celebrantur.

u Sanctorum Innocentum. Quia eo die ploratus matrum accidit, de quo in Euangelio: Vox in Rhama audita est, ploratus, &c. Matt. 2. & licet legatur idè in Octaua, color tamen est alius, Rubeus nimirum, & Festiuus, ratione allata supra, ex Amalario. Item alia est ratio coloris Violacei; quia descenderunt ij in limbum. Microl. cap. 36. quæ, quia communis est Io. Baptistæ, in cuius tamen Decollatione Rubeo utimur; adde, illos non plene fuisse de nouo testamento.

x Candelarum, &c. In Cinere, & Pal-

mis cum Passione Domini patet ratio coloris Violacei. in Candelarum vero benedictione, & processione color Niger adhibebatur, ex Alcuino, sed diximus supra ex Innocent. III. Nigrum pro Violaceo vsurpatum fuisse, fortasse ratio esse potest Prophetia Simeonis ad Matrem Christi: Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. nam alioquin Missa, pertinet ad puritatem Virginis eiusdem, quæ purificari dicitur, & celebratur cum colore albo. Durandus autem libr. 3. cap. 18. anxiam Simeonis expectationem in hoc ritu significari tradit.

y In omnibus processionibus. Hoc est, in ijs, quæ indicuntur ad lubilæum consequendum, vel pluuiam impetrandam, vel quid simile: nam in his casibus cum luctu, & dolore est procedendum.

z Exceptis Processionibus Sanctissimi Sacramenti. Quæ colore albo adhibito fiunt, ratione allata in Festo eiusdem Sacramenti.

a In diebus solemnibus. Nam in his color adhibendus est, qui cõgruit Festo, vel Missæ post processionem cantandæ.

b De Passione Domini. Ad Missam de Cruce color rubeus, vt sequatur qualitatem Festi principalis, in quo effusio Sanguinis Christi representatur. Ad Missam vero de Passione violaceus, vt respondeat Dominicæ de Passione, cum quæ participat in titulo & sacramento mortis Christi.

c Pro quacunque necessitate, &c. In his nouem casibus, & similibus, habent præcipuum locum luctus, afflictio, & pœnitentia.

6 Nigro colore utitur Feria sexta in Parasceue, & in omnibus Officijs, & Missis Defunctorum.

Mortis est propriissimus color niger apud omnes. Innocent. III. loco cit. cap. 65. Acatij tempore erat hic ritus in vsu, ex lib. 1. Collectan. Theodori Lectoris.

Regula verò in mutandis coloribus, ea est, vt mutatio fiat in primis Vesperis Fetti. Si autem Vesperæ non sint integræ, is color adhibendus est initio Vesperarum, qui congruit illi, de quo dicitur Capitulum. Si Officium, & Missa discordât, color Altaris sequatur Officium; Vestitū

autem Sacerdotis sit color Missæ conformis; quæ diuersitas accidere solet in Feria tertia Rogationum, & in Vigilijs infra Octauas. Pro Missa vero solemnî cōuenit, vt pallium etiam Altaris concordet cum colore paramentorum Missæ: quod adnotauit recte P. Ruiz, in suo Caremon.

De qualitate Paramentorum. XIX.

1 In Officio Missæ Celebrans semper vtitur Planeta super Albam.

Qua de re suo loco, cum de alijs vestibus Sacerdotalibus p. 2. tit. 1.

2 Si autem sit Episcopus, & solemniter celebret, super Dalmaticam & Tunicellam.

De his etiam, cum de vestibus Pontificalibus par. 2. tit. 1.

3 d Pluuiali vtitur e in Processionibus, f & Benedictionibus, quæ sunt in Altari. Item in Officio g Laudum, & Vesperarum, quando solemniter dicuntur. Eodem vtitur h Assistens Celebranti in Missa Pontificali. Item, quando Celebrans i post Missam Defunctorum facit in fine Absolutionem.

d Pluuiali. Pluuiiale, & Cappa sunt idē. Durand. lib. 2. cap. 1. & forma quidem & vsus Pluuiialis similes sunt Cappæ, quam describit Honor. in Gemma lib. 1. cap. 227. Propria vestis, inquit, est Cantorum: & apud nos quoque Cantorum est Pluuiiale, in Carem. Episc. lib. 2. cap. 3. in Vesperis à singulis ordinibus, inquit ille, portatur. ergo Cappa hæc Honorij nō est Casula, quæ solius Sacerdotis est, aut Diaconi, & Subdicaoni ad summum: contra coniecturam Isid. lib. 15. orig. cap. 12. & contra Durant. libr. 2. cap. 9. qui volunt, Cappam esse Casulam. Sicut autē describitur Cappa. habet; inquit Honor. in supremo caputium, ad pedes pertingit, fimbrias habet, ante aperta manet. & quis non videat hæc omnia conuenire Pluuiali tantum? Cappa est, quia capit totum hominem. Cappam etiam Rustici vocant, quod Latini Tugurium, Durantus ait loc. cit. Capannam rustici nostri; & Pluuiiale quasi tugurium est, contra pluuias, ideoque Pluuiiale vocatur. Immò vero apud laicos quoque

Cappa ea dicebatur, vt nos vidimus ante paucos annos, quæ caputium habebat, ad differentiam mantelli, quod caputio caret. cuius caputij vsus erat absque dubio ad tuendum caput tempore pluuiæ, sicut in itinere caputio Feltri vtimur. vnde & Pluuiialis laicorum Cappa ea dici poterat. itaque modò Cappa Ecclesiastica cum caputio adhibita propriissime in processionibus, extra Ecclesiam, caputio regens Sacerdotem, cum plueret, Pluuiialis nomen, vt opinor, est adeptæ. Impluua dicebatur ea vestis, qua Sacerdotes per imbrem utebantur, ex Varro. Pluuiiale item quasi fluuiiale dici potest; quia lineæ, quæ in ora anteriori sunt fluuij, seu flumina, à Græcis vocantur ποταμοί.

Facile quoque accidere potuit, quod Ignatius Braccius Recinetensis (cuius laus est in Etymologijs omnium vocum, Italicarum, Græcarum, Latinarum, & Hebræarum, quarum parat immensum opus) postremo meminit, à Plebe, & Plebano, quem Piuie-